

*Političko-programska deklaracija
9. konvencije SDP-a*

**NAŠ PUT
SOCIJALDEMOKRACIJE**

*Socijaldemokratska partija Hrvatske
Nacrt Deklaracije usvojen na sjednici Glavnog odbora SDP-a
25. travnja 2004.*

NAŠ PUT SOCIJALDEMOKRACIJE

**Socijaldemokracija je naš povijesni put
SDP je naše političko polazište**

I. SOCIJALDEMOKRACIJA, TEKOVINE I OBVEZE

**Stara socijaldemokracija
Socijaldemokracija i ljevica
Socijaldemokracija i državni komunizam
Nova socijaldemokracija
Nova socijaldemokracija u političkoj borbi 90-ih
Socijaldemokracija postaje središte nove demokratske promjene
Socijaldemokracija u vlasti 2000. - 2003.
Nasljede socijaldemokratske vlasti**

II. HRVATSKA I EUROPSKA SOCIJALDEMOKRACIJA

**Hrvatska socijaldemokracija u novoj, globaliziranoj Europi
Treći put socijaldemokracije
Europa je domovina socijaldemokracije
Hrvatska je na europskom Zapadu, ali i na Istoku i na Jugu**

III. SOCIJALDEMOKRATSKA I EUROPSKA HRVATSKA

**Hrvatski put u budućnost je poznat
Politička uloga SDP-a
SDP je danas oporba, a sutra će ponovno biti na vlasti
Razvojna Hrvatska
Socijalna Hrvatska
Obrazovana Hrvatska
Baštinjena Hrvatska
Spolno ravnopravna Hrvatska
Mlada Hrvatska
Hrvatska je dom ljudskih i manjinskih prava
Civilna Hrvatska
Decentralizirana Hrvatska**

IV. SDP U NOVOJ POLITIČKOJ ULOZI

**Hrvatska politička scena je u promjenama
SDP je u promjenama
SDP je stranka rada i stvaralaštva
Smjer reformi SDP-a je i smjer ljudi prema SDP-u
SDP je organizirana socijaldemokracija**

NAŠ PUT SOCIJALDEMOKRACIJE

Sloboda, jednakost, pravda, solidarnost

Socijaldemokracija je naš povijesni put

- jer ima najdublje povijesne korijene, u Europi i u Hrvatskoj,**
- jer je stvorila modernu europsku socijalnu državu i državu blagostanja,**
- jer je svojim vrijednostima bila društveno prisutna i kad je bila politički osporavana,**
- jer je sposobna demokratski pobijediti, i pobijedila je,**
- jer predstavlja jednu od vodećih europskih i svjetskih političkih orijentacija,**
- jer je i u Hrvatskoj označila novi početak demokratskih političkih procesa,**
- jer ima odgovore na ključna pitanja usklađivanja socijalnog i ekonomskog razvjeta,**
- jer je pokret za ljudsku slobodu, solidarnost i blagostanje.**

SDP je naše političko polazište

- jer je najjača stranka politički organizirane socijaldemokracije u Hrvatskoj,**
- jer je sastavni dio međunarodne organizacije socijaldemokratskih stranaka i pokreta,**
- jer izrasta iz nasljeđa 110 godina socijaldemokracije u Hrvatskoj,**
- jer je prije 10 godina ujedinio socijaldemokratske političke opcije te odredio demokratsku i socijalnu političku alternativu,**
- jer je osigurao savez demokratskih političkih stranaka i 2000., po prvi puta u povijesti Hrvatske, formirao demokratsku vlast lijevog centra,**
- jer je najsnažnija opozicijska politička alternativa,**
- jer je spremjan prihvatići nove odgovornosti političkog osposobljavanja države i društva za izazove modernog razvjeta.**

I. SOCIJALDEMOKRACIJA; TEKOVINE I OBVEZE

Stara socijaldemokracija, koja je još prije 110 godina formirana u političku stranku (1894.), po prvi je puta u Hrvatskoj povezala socijalno, nacionalno i demokratsko pitanje kao jedinstveno političko pitanje. Nema demokratskog društva bez socijalne pravičnosti, nema nacionalne slobode bez demokratskog društva. Te su vrijednosti ostale trajne. One su i staroj socijaldemokraciji omogućile da u svome vremenu prva zahtjeva istodobno i socijalna i demokratska prava i samoodređenje naroda, vrijednosti na kojima niče i sama Hrvatska kao država. Stara socijaldemokracija poslije nije izdržala pritisak monarhističke jugoslavenske diktature, ali su njezine vrijednosti ostale u seljačkom i radničkom pokretu. Radićevsko republikanstvo, kao i borba tadašnjih kumanista i sindikalaca protiv monarhističke diktature, a za socijalnu i nacionalnu slobodu, sastavni su dio i našeg povijesnog socijaldemokratskog temelja.

Socijaldemokracija i ljevica predstavljaju jedinstvo, ali i različitost. Socijaldemokracija je demokratska ljevica, a sve ljevice to nisu. Danas možemo reći: one političke ljevice koje nisu demokratske, nisu niti ljevice, jer vode u totalitarizam. Političko potčinjavanje ne može biti ljevičarsko jer izdaje osnovne ideje slobode čovjeka i društva. To se nije znalo uvijek, i mnogi su putovi bili isprepleteni a mnogi pošteni ljudi krenuli su putem na kojem su i sami postajali žrtve. U vrijeme državnog terora i naleta fašizma otvara se i "sukob na ljevici", ali struja okupljanja svih demokratskih snaga s politikom Narodne fronte, širokom platformom antifašizma, i u vrijeme NOR-a na programu federalizma, ponajviše je socijaldemokratski odgovor. Taj odgovor omogućuje i samo formiranje Hrvatske kao državne cjeline unutar izbornog federalističkog okvira ostvarenog odlukama ZAVNOH-a, a ta je Hrvatska temelj današnje suverene države. Te tekovine upisujemo u vlastitu baštinu.

Socijaldemokracija i državni komunizam razlikuju se koliko i demokracija i diktatura. Ni jedan društveni sloj niti grupa nema pravo na diktaturu. U socijaldemokraciji se vjeruje u radništvo, solidarnost i socijalna prava, ali ne i u diktaturu u ime radničke klase. Socijaldemokracija promovira politički sustav koji pravično ostvaruje ciljeve različitih socijalnih grupacija, štiti slabije pripadnike društva i osigurava razvoj i prosperitet društvene zajednice. Demokracija kao osnovni način borbe za prava i interesu glavno je oružje socijaldemokracije.

Mnoge tekovine tzv. demokratskog socijalizma u Jugoslaviji u osnovi su socijaldemokratske prirode: radnička participacija, socijalna prava, federalizam, društvena (samoupravna) demokracija. Po tim se tekovinama taj poredak i razlikovao od istočnoeuropskog državnog socijalizma. Ipak, one se nisu mogle cijelovito ostvariti, jer su same vodile u politički pluralizam, tj. demokraciju, a to nije bilo moguće unutar jednostranačkog sustava vlasti. Širok pokušaj demokratskog iskoraka s naglaskom na veću samostalnost i suverenost Hrvatske pokrenuo se osobito 1971. No osuda Hrvatskog proljeća pokazala je da nacionalni i demokratski zahtjevi unutar jugoslavenskog komunističkog modela nisu mogući čim ugrožavaju jedinstvo vlasti. Demokratski pokret je slomljen, ali su njegove ideje sačuvane u borbi za federalistički Ustav 1974., političkoj podlozi legitimiranja kasnijih nacionalnih težnji. SDP je i deklarativno osudio odmazdu nad Hrvatskim proljećem, ali je to učinio i djelatno politički, pokrenuvši koncem 80-ih novi val demokratskih procesa, otvorivši vrata i stranačkom političkom pluralizmu te stupivši na scenu demokratskih izbora ravnopravno s drugim demokratskim snagama.

Nova socijaldemokracija u Hrvatskoj se razvija koncem 80-ih na dvostrukoj osnovi: na reformizmu koji postavlja za cilj novo demokratsko društvo, i novim političkim pokretima koji nastaju u samom tom društvu, izvan struktura vlasti. Odlučnim napuštanjem poprišta centralističkih i hegemonističkih pritisaka na samom 14. Kongresu SKJ u Beogradu, siječnja 1990., pobjedom nad konzervativnim strukturama, SKH definitivno oslobođa vlastite političke i šire demokratske resurse, te potičući demokratske procese, sposobljuje i sebe za ključnu ulogu u tim procesima. Novim *Programom* (1990.), SDP postaje činilac demokratske promjene - uspostave višestranačja, raspisivanja prvih demokratskih izbora, očuvanja i uspostave Hrvatske kao suverene države. Osnivanjem Socijaldemokratske stranke Hrvatske (1989.) i njenim *Proromom* (1991.) pokreće se i nova demokratska ljevica koja otvara socijaldemokraciju novim društvenim i političkim resursima. Ujedinjenjem SDP-a i SDSH te *Deklaracijom o ujedinjenju* (1994.) taj je proces izgradnje globalne socijaldemokratske alternative utemeljen ne kao zatvoren, nego kao otvoren politički poziv - *hrvatski socijaldemokrati* sposobni su ponijeti, kako se pokazalo, i ukupnu demokratsku i razvojnu političku perspektivu zemlje.

Nova socijaldemokracija u političkoj borbi 90-ih suočena je s potrebom očuvanja i Hrvatske kao države, i očuvanja demokracije kao društvenog temelja te države, te socijalnih prava kao uvjeta opstanka - i demokracije i samog tog društva. U uvjetima agresije na Hrvatsku bili su to najteži mogući politički zadaci, i oni nisu mogli biti obavljeni bez uspona i padova. Izbori 1992., u ratnim prilikama, pri usmjerenoći društva na državna pitanja, praćeni su trenutačnim neprepoznavanjem socijaldemokratske opcije i njenom krizom, ali i padom socijalnih prava, zloupotrebljavanju privatizaciji te političkim sustavom koji je to štitio; rezultat je bio rast socijalnog i političkog nezadovoljstva. Tome je SDP odgovorio vlastitim angažiranjem u Domovinskom ratu, ali i kritikom onoga što se događalo iza leđa boraca u tom ratu; političkim radom, u stranci i izvan stranke, u Saboru i na terenu, suradnjom sa sindikatima kojima je sam pomagao, među građanskim udrugama i pokretima civilnog društva koje je i sam stvarao. Uzurpacije demokratskih i socijalnih prava tražile su društveni prosvjed, socijaldemokracija je postajala put koji se prepoznavao, a SDP politički putokaz na tom putu. Priznanje SDP-u na izborima 1995. još nije bilo veliko, ali je bilo perspektivno - SDP se učvrstio kao poduzetna stranka jasnih političkih načela, a ono što je bilo malo, postajalo je veliko i jako - u parlamentarnom i stranačkom radu, u civilnom društvu, u općoj društvenoj prihvatljivosti.

Socijaldemokracija postaje središte nove demokratske promjene jer je bila sposobna potaknuti sve demokratske političke snage na mobilizaciju prema onim pitanjima koja je sama najbolje prezentirala: protiv političke autoritarnosti, a za političku ravnopravnost, protiv socijalnih uzurpacija, a za socijalnu pravičnost - protiv nazadnjačkog konzervativizma i izolacionizma, a za modernu i europsku Hrvatsku. Sam SDP je 1997. riješio ključne vlastite političke dileme i postavio jasne ciljeve: odlučnost da prihvati političku odgovornost preuzimanja vlasti, jer je za takvu odgovornost kao stranka bio i povijesno i aktualno najopremljeniji i najpozvaniji; odlučnost da to učini u suradnji s drugim političkim strankama, jer je pluralizam i obnova vjere u demokraciju ne samo sredstvo, nego i cilj demokratskog političkog djelovanja. Politikom stvaranja koalicija ujedno je i sam SDP postao nositelj oporbene koalicije. Ta politika, izražena u izbornoj deklaraciji *Novi smjer hrvatske politike*, vodila je pobjedi na izborima 2000. i, ujedno, razrješenju starog pitanja o ljevici. Ljevica koja ne prepoznaje svoje dužnosti u širenju demokratskih osnova i prostora vlasti ne može biti odgovorna stranka nego tek sekta, i time postaje marginalizirana. Naprotiv, ljevica koja to prepozna, postaje središte političkog okupljanja za demokraciju i razvitak.

Socijaldemokracija u vlasti 2000. – 2003. ima povijesno značenje koje nadilazi same četiri godine te vlasti. U povijesti Hrvatske prvi put se dogodilo da je socijaldemokracija uopće na vlasti, prvi put u povijesti to je bila koalicijska a ne jednostranačka vlast, prvi put ta je vlast okupila široki spektar stranaka davši mu obilježje vlasti lijevog centra u modernom, europskom smislu te riječi. Suočavanje s naslijedom bilo je bolno a SDP je prihvatio da bude nositelj reformi, postavljajući leđa pod njihove teškoće, a svaka reforma značila je i sukob sa stanjem koje je trebalo reformirati, dakle i s onima kojima, s obzirom na osvojene pozicije, reforme nisu pogodovale: u upravi samoj, u gospodarstvu i privatizaciji, u društvenim djelatnostima, u pravosuđu i sudstvu. Usprkos otporu, učinjeni su veliki iskoraci: obnovljeni su gospodarski tokovi i gospodarstvo je počelo rasti, nezaposlenost se počela smanjivati. Pokrenuti su, a i zagotovljeni, mnogi veliki projekti u infrastrukturni i razvoju poduzetništva, pokrenute su velike reforme u društvenim djelatnostima, zdravstvu, školstvu, kulturi... ohrabrene su struke i stručnjaci, bez obzira na njihovu političku pripadnost, da vlastitim vrijednostima doprinesu javnom dobru, nestalo je straha od političke podobnosti. No reforme su bile bolne, a pod teretom koalicijskih odnosa i nedovoljno odlučno provedene. Izbori 2003. pokazali su da su očekivanja građana bila veća, a relativni uspjeh SDP-a na izborima nije bio dovoljan za novi mandat koalicijske vlade. Koalicijska demokratska vlast, kakvu Hrvatska nikad prije nije imala, možda je bila i talac svojih unutrašnjih odnosa, no zasigurno je bila i čuvan i promotor demokratskih tekovina i općeg društvenog razvijanja, postavljajući tako nove standarde hrvatskom društvu i onima koji ih nasljeđuju.

Nasljeđe socijaldemokratske vlasti je tekovina koja je izmijenila i unutrašnje i vanjsko lice Hrvatske. Hrvatska je počela preispitivati (i preispitala je) vlastite političke korijene. Učinila je to demokratski, s nacionalnom svješću i ponosom, ali i kritički. Samo se takva, osviještena Hrvatska mogla pokloniti žrtvama fašizma, obnoviti sjećanja i spomenike, obnoviti vlastitu antifašističku povijest kao mjesto svoga novoga europskog nastanka, osuditi komunističke odmazde i represiju, pokloniti se i njihovim žrtvama, ali i osuditi zločine koje su (navodno u njeno ime) počinjeni u obrani Hrvatske i njene suverenosti. Kažnjavanje svih zločina pretpostavka je demokratskog razvoja. Tekovine za koje se borio SDP postale su javne vrijednosti koje su utjecale i na one koji su ih još donedavno potirali i zloupotrebljavali. Sve to je učinila Ljevica u sukobu s desnicom, da bi se danas na to pozivala i ona desnica koja teži vlastitoj reformi.

Pad koalicijske vlasti i odlazak socijaldemokrata s vlasti s jedne je strane bolan, ali je činjenica kako poslije vladavine socijaldemokrata u Hrvatskoj više ništa nije isto. Hrvatska je učinila iskorak u Europu. A orijentacija ka pojačanom stranačkom radu, suradnji s civilnim društvom i demokratskim političkim strankama u zemlji i inozemstvu, socijaldemokraciju će, u srazu s novim konzervativizmom, zasigurno ponovno dovesti na vlast.

II. HRVATSKA I EUROPSKA SOCIJALDEMOKRACIJA

Hrvatska socijaldemokracija u novoj, globaliziranoj Europi ima dvije zadaće. S jedne strane, treba pratiti razvoj suvremene europske socijaldemokracije, a s druge, Hrvatsku u cijelosti učiniti dijelom suvremene Europe. Obje zadaće treba ostvariti u suradnji s drugim europskim socijaldemokracijama. Uz tradicionalna politička pitanja socijaldemokracije, novi je izazov fenomen globalizacije: ekonomske, političke i kulturne. Glavna zadaća hrvatske socijaldemokracije jest globalizaciju prihvati i provesti kao jedinstvo različitosti, kao proces u kojemu će sve sastavnice, ma kako bile male, očuvati svoju samobitnost, ali i profitirati participacijom u novoj, globalnoj Europi. Globalizacija ne smije biti talionica malih naroda i kultura, već prostor njihove afirmacije. Hrvatska u globalnom svijetu, svojom poviješću, kulturom i gospodarstvom ima što dati. Ravnopravno sudjelovanje u europskoj i svjetskoj utakmici podrazumijeva znanje i svijest o vlastitom identitetu i vrijednostima, ali i participaciju u globalnim kretanjima i projektima, uključivši one koji se odnose na multikulturalnost, ljudska prava i borbu protiv terorizma. Mir i sigurnost najveće su vrijednosti međunarodnih odnosa.

Treći put socijaldemokracije, suvremen oblik socijalne misli i djelovanja, nastao je na povijesnim vrijednostima lijeve misli. To nije put između oprečnih, ponekad i ekstremnih opcija ljevice i desnice, liberalizma i konzervativizma, ili kompromis između kakvih drugih svjetonazora. To je put traženja i nalaženja odgovora na probleme izmijenjenog svijeta, negdje još industrijskog, negdje već postindustrijskog, ali nužno informatiziranog društva naglašene međuzavisnosti. Transformacija tradicionalnih vrijednosti, običaja i normi, kulturnih identiteta, ali i formi društvene solidarnosti, promjena vrijednosti rada i njegove zaštite te životnog okvira čitavih generacija nužno traže odgovore koje može pronaći samo suvremena socijaldemokracija okrenuta budućnosti, socijaldemokracija trećeg puta. Treći put socijaldemokracije put je u postmoderno društvo utemeljeno na održivom razvitku, novim tehnologijama, pluralizmu vrijednosti i interesa, naglašenoj socijalnoj pravdi i brizi za ljudska prava. Korpus ljudskih prava širi se u suvremenom društvu, a socijaldemokracija je okružje u kojemu se ta prava ponajbolje ostvaruju. Treći put zahtjeva odgovornost u iznalaženju nove globalne nacionalne politike koja ne može ostati samo na zadovoljavanju skupa socijalnih, mirovinskih, zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih... potreba, nego mora poticati transformaciju tih potreba u faktore razvijatka. Za socijaldemokrate, tržišna ekonomija i tržišno društvo nisu isto. Socijaldemokracija prepoznaje snagu i sposobnosti kapitala, ali ustrajava na dostojanstvu i zaštiti rada. Institucije države na Trećem putu treba reformirati tako da ih od prepreke učinimo partnerima civilnog društva u uspostavljanju modernog društva socijalne osjetljivosti, utemeljenog na vladavini prava i pravičnosti.

Europa je domovina socijaldemokracije. Mjerilo uspješnosti svake današnje europske zemlje jest njena sposobnost prilagodbe standardima Europske unije. Članstvo u Uniji važan je indikator opće demokratske i gospodarske razvijenosti suvremenih europskih država. Europa kroz EU razvija najvažniji politički projekt u svojoj ukupnoj povijesti. Za razliku od razdoblja kada su europske sile imperialističkom politikom globalizirale svoje konflikte, danas udružene europske demokracije predstavljaju globalno uspešan model prožimanja različitih tradicija. Priključenje Hrvatske EU traži njenu odgovornost prema novim partnerima, susjedima, ali, prije svega, prema samoj sebi. Hrvatska treba biti dio europske

zajednice otvorene za nove članice i nove inicijative. Ne smije doći do podjele na središnju i perifernu Europu, na europske zemlje prvog i drugog reda. Europska politička, gospodarska i kulturno-umjetnička uvjerljivost ovisi o njenoj profilaciji kao demokratskom projektu u kojemu svi njeni djelovi participiraju ravnopravno, sukladno svojim posebnostima i potencijalu. Treći put socijaldemokracije put je demokratske Hrvatske, ali i put kojim Europa ide u budućnost.

Hrvatska je na europskom Zapadu, ali i na Istoku i na Jugu. Nova Europa prevladava svoju podjelu na bogati i demokratski Zapad i siromašni despotski Istok. Europa harmoničnih regija je projekt koji već nastaje. U tom projektu Hrvatska sudjeluje spremnošću da prihvati zajedničke, ali i očuva svoje povijesne, kulturne, ekonomске i političke vrijednosti. Stabilnost jugoistočne Europe neposredno utječe na stabilnost proširene EU i proces njenog daljnog širenja. Nasilni i krvavi raspad SFRJ ostavio je duboke političke, gospodarske i psihološke posljedice koje će dugo utjecati na odnose u ovom dijelu Europe. Pobjedom u Domovinskom ratu Hrvatska je otvorila novu stranicu svoje povijesti, ali i dobila obvezu biti aktivnim sudionikom procesa saniranja posljedica rata i uspostave partnerskih odnosa sa svim svojim susjedima, pa i s onima s kojima je bila u ratu. Demokratska i ekonomski prosperitetna Hrvatska biti će jamac razvoja regije, sebi i drugima na korist. U suradnji država u regiji, nacionalne manjine predstavljaju posebno vrijedan most. Poštivanje prava manjina prema najvišim europskim standardima s jedne je strane obveza kojoj Hrvatska mora udovoljiti, a s druge strane zahtjev koji s punim pravom može postaviti drugima u pogledu prava hrvatske manjine. Poštivanje ljudskih i manjinskih prava temelj je demokratske i europske Hrvatske. Hrvatska je zemlja Europe, ali i Mediterana i Balkana, jedna i nedjeljiva, ali kompleksna država koja baštini vrijednosti europskog - i Zapada i Istoka i Juga.

III. SOCIJALDEMOKRATSKA I EUROPSKA HRVATSKA

Hrvatski put u budućnost je poznat. Cilj mu je integriranje europskih civilizacijskih vrijednosti u hrvatsko društvo i ugradnja hrvatskih vrijednosti u ujedinjenu Europu. Želimo doseći kvalitetu društvenih odnosa i standard, osobni i društveni, kakav je u najrazvijenijim zemljama EU. Cilj je poznat, ali duljina, dionice, prepreke i cijena puta nisu uvijek određeni. Sigurno je samo da nas čeka naporan rad i brojni problemi koje moramo riješiti. Socijaldemokratske vrijednosti i potencijali ljudi koji ih prihvataju, odnos socijaldemokrata prema radu i onima koji radom doprinose Hrvatskoj, jamče ostvarenje cilja. Sa snagom koja proistječe iz iskustva oporbene i vladajuće stranke, SDP je ona politička snaga koja može i hoće biti na čelu hrvatskog puta u Europu.

Politička uloga SDP-a jest odgovorno zauzimanje za europske vrijednosti i njihovo integriranje u sustave vrijednosti hrvatskog društva utemeljene na njegovim najboljim tradicijama te iniciranje promjena i reformskih projekata sukladnih tim vrijednostima. Da bi se ta uloga ostvarila, SDP mora mijenjati i samoga sebe, načine svog političkog djelovanja, vlastitu organizaciju, što prvenstveno treba omogućiti slobodne protoke novih ljudi, ideja i spoznaja. Snažna prisutnost u javnosti i među građanima nema alternativu. Korištenje instrumenata demokratskog društva, otvorenost javnosti i medijima, suradnja s civilnim društvom i drugim političkim strankama na projektu ulaska u EU, temeljna su načela djelovanja SDP-a.

SDP je danas oporba, a sutra će ponovno biti na vlasti. Danas, u oporbi, SDP treba biti snažan korektiv vlasti, nastojeći svojim djelovanjem afirmirati socijaldemokratske vrijednosti. Danas, u opoziciji, SDP mora inzistirati na pitanjima vezanim za neophodne društvene promjene, posebno za razvoj Hrvatske: povećanje socijalnog blagostanja, podizanje kvalitete života, pravedniju raspodjelu društvenog bogatstva, uklanjanje siromaštva i socijalne isključenosti, veće uključivanje žena i mladih u relevantne društvene aktivnosti, ospozobljavanje javne uprave i pravosuđa prema europskim kriterijima, očuvanje kulturnog identiteta, zaštitu prirodnog okoliša kao nacionalnog resursa, jačanje tolerancije i političke korektnosti, zaštitu manjinskih prava, zaštitu ljudskih prava svih građana, te društvenu odgovornost i poštivanje demokratskih procedura. U oporbi ili na vlasti, SDP je stranka odgovornosti. Sutra, SDP će se za te vrijednosti boriti kao stranka na vlasti.

Razvojna Hrvatska jest ona Hrvatska koja prepoznaće, obnavlja i koristi svoje potencijale: ljudske resurse, kulturnu i prirodnju osnovu. Otvorena prema međunarodnoj suradnji i razmjeni, odgovorna prema socijalnom položaju građana i poticajna za novo poduzetništvo, usvajanje, otkrivanje i primjenu novih znanja. U mandatu vlasti SDP je bio sposoban negativnu stopu gospodarskog rasta preokrenuti u pozitivne trendove iznad razine mnogih zapadnoeuropskih i svih tranzicijskih zemalja. Bio je sposoban pokrenuti a i zgotoviti mnoge velike projekte u infrastrukturi - ceste, željeznice, luke..., pokrenuti malo i srednje poduzetništvo i obrt, zasnovati veliku reformu fiskalne i socijalne politike, zaustaviti pad i započeti rast zapošljavanja, započeti s vraćanjem mirovina i novom poticajnom stanogradnjom, otvoriti prostor kulturnom stvaralaštvu (od procvata izdavaštva i kulturnih industrija do stimulativne politike zaštite kulturne baštine...), pokrenuti lanac reformi obrazovnog i znanstvenog sustava kao agensa stvaralaštva. Taj ogroman posao oslobođanja razvojne Hrvatske je započet, ali, dijelom, i zaustavljen - vraćanjem na puku nacionalnu retoriku, ali bez nacionalnog razvjeta. Umjesto nastavljanja započetih i stvaranja novih programa, dobili smo kritiku započetih i odustajanje od novih programa. SDP može, ali ne smije čekati. SDP je spreman i u opoziciji podupirati pozitivan smjer razvjeta, no oni koji trebaju nastaviti posao to od SDP-a ne traže, niti javnosti to sami nude. Hrvatska je ta koja traži, a SDP je taj koji treba formulirati javne zahtjeve kao političke zahtjeve.

Socijalna Hrvatska za SDP predstavlja jednu od najznačajnijih odrednica općenite razvijenosti, jer i najbogatija Hrvatska bila bi uistinu vrlo siromašna bez socijalne odgovornosti, solidarnosti i jednakosti građana u pristupu društvenim dobrima. Socijalna odgovornost stoga prepostavlja izgradnju mreža socijalne sigurnosti za sve rizike suvremenog društva. Socijalna Hrvatska kakvu želi SDP temelji se na afirmaciji rada i stvaralaštva, uvažavanju uloge kapitala, ali i visokom stupnju solidarnosti sa slabijima u društvu. Ta solidarnost nije tek puka redistribucija dobara u korist siromašnjih i isključenih, već investiranje u jačanje njihovih sposobnosti i uloge u društvu. Solidarnost nije socijalni milodar koji se prigodno i ekstenzivno dodjeljuje po načelima zastarijelih obrazaca industrijskih društava, niti je namet sposobnima za uzdržavanje manje sposobnih. Ona je preduvjet skladnog i harmoničnog razvoja društva utemeljenog na pravičnosti. Posebno, socijalno odgovorna Hrvatska mora znati prepoznati potrebe, ali i vrijednosti svojih građana s invaliditetom. Nitko ne smije biti suvišan. Njihova potpuna uključenost u društvo na primjeren način mjera je najvažnijeg aspekta socijetarnosti - humaniziranosti i socijalne obzirnosti. Socijalno odgovorna Hrvatska ne može zanemariti činjenicu da je protekli rat doveo do brojnih žrtava i gubitka ekonomskih dobara. Marginalizacija brojnih obitelji prognanika, povratnika, beskućnika, naseljenika i ratnih stradalnika svih vrsta dugoročna su posljedica rata. Solidarno podnošenje tereta njihova socijalnog integriranja zajednička je obveza cijelog društva. Djelatni karakter i aktivno-poduzetničke mogućnosti mirovinskih, socijalnih i zdravstvenih reformi (s odgovarajućom razvojnom ulogom fondova) koje je započeo SDP ne smiju stati; socijalna država je aspekt poticanja razvoja, a ne omča njegove stagnacije.

Obrazovana Hrvatska, zemlja koja je na svim razinama prepoznała važnost znanja kao najvažnijeg pokretača razvoja. U znanje se treba sustavno i stalno ulagati. Neobrazovana nacija nema izgleda za očuvanje vlastitog identiteta u suvremenom svijetu. Obrazovanje nije za SDP samo podizanje kvalitete radne snage, ono je istovremeno i najznačajniji čimbenik socijalne uključenosti, i temelj prosperiteta i blagostanja pojedinaca i obitelji. Cjeloživotno obrazovanje je tekovina razvijenog Zapada. Reforma osnovnog, srednjeg i visokog

obrazovanja, s ciljem povećanja visokoobrazovanih osoba jedna je od najvažnijih zadaća naše stranke. Smisljena i dobro pripremljena reforma cjelokupnog obrazovanja treba dovesti do podizanja općeobrazovne strukture društva (iskorjenjivanje nepismenosti, podizanje udjela visokoobrazovanih); poticanja i organiziranja sustava cjeloživotnog učenja (dodatne izobrazbe za stjecanje novih znanja i vještina, prekvalifikacije i dokvalifikacije); promjene nastavnih planova od faktografskog znanja ka znanju veće transferne vrijednosti; usklađivanja svih razina obrazovnog sustava; povećanja broja upisanih studenata (bez upisnih kvota); povećanja broja diplomiranih studenata i skraćivanje vremena studiranja; povećanja fleksibilnosti programa visokog obrazovanja; povećanja broja specijalističkih i poslijediplomskih studija; obnove nastavnog kadra; povećanja uloge privatnog sektora u obrazovanju; otvaranja prema najsuvremenijim znanstvenim i edukativnim programima; povećanja studentskog standarda i izrazitog snaženja uvjeta studiranja; motivacije nastavnika i znanstvenika, te ostvarivanje drugih pretpostavki da se Hrvatska uključi u europski znanstveni i obrazovni krug. Razmjenu studenata i nastavnika s inozemstvom treba poticati, ali i primjerenim uvjetima života i rada motivirati znanstvenike i druge visokoobrazovane ljudi da svoju profesionalnu budućnost vide u Hrvatskoj.

Baštinjena Hrvatska, zemlja koja nam je posuđena na čuvanje za naše vlastite buduće generacije i za cijeli svijet, zemlja čiji su građani kao mjeru svoje povijesne odgovornosti spram budućnosti prepoznali krajnje pažljiv odnos spram kulturne i prirodne baštine. Mnoge kulturne i prirodne vrijednosti koje posjeduje Hrvatska ujedno su najviše vrijednosti koje posjeduje sama Europa i svijet. Za Hrvatsku je od iznimne važnosti sačuvati kulturna dobra, jedinstvene gradove i građevine, spomenike najviše svjetske kategorije, ali i cijeli njezin krajolik, čistu prirodu. Zaštiti vode, beskompromisno onemogućiti devastaciju i betoniziranje morske obale i obala rijeka i jezera, sačuvati šume, endemske životinjske vrste i čist zrak. SDP mora biti promotor uravnoteženog gospodarskog rasta i razvoja, koji ne smije ugrožavati kulturnu baštinu i prirodni okoliš. Takav razvoj je moguć uvođenjem strogih propisa, potpunim uređenjem zemljišnih knjiga i katastara, izradom detaljnih urbanističkih planova utemeljenih na pažljivo pripremljenim planovima razvoja pojedinih privrednih grana i bazične infrastrukture. Razvoj koji ne vodi računa o ambijentu u kojem nastaje, poništava najvažnije vlastite razvojne resurse, a time i samoga sebe. Propusti koji su se već dogodili ili se događaju sada, teško će se i skupo ispravljati u budućnosti. Zaštita kulturne baštine i prirodnog okoliša stoga je upravo sada, a ne sutra, jedan od najviših prioriteta u europskom preoblikovanju Hrvatske. Pritom, svjesni smo da ono što je suvremena umjetnost i kultura danas, već sutra postaje baštinom. Zato poticanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, zapravo, predstavlja sastavni dio socijaldemokratskog opredjeljenja za Baštinjenu Hrvatsku.

Spolno ravnopravna Hrvatska, zemlja ravnopravne i aktivne uloge žena. Socijalno odgovorna Hrvatska, nezamisliva je bez potpune i ravnopravne uključenosti žena u sve sustave stvaranja i odlučivanja. Mi socijaldemokrati tu uključenost ne držimo samo temeljnim pitanjem ljudskih prava, već prvorazrednim uvjetom razvoja uopće. Žene u Hrvatskoj danas čine brojniji i, u mnogim segmentima, obrazovaniji dio stanovništva. No žene su nesrazmjerno malo zastupljene u politici, upravljačkim i stvaralačkim strukturama. Novi naleti konzervativne svijesti i retradicionalizacije hrvatskog društva nastoje žene potiskivati u područje privatnosti, doma i obitelji. Zadaća je socijaldemokrata tome se snažno i djelatno odupirati.

Snažne društvene promjene i duboke krize u proteklim su desetljećima temeljito uzdrmale tradicionalne oblike obiteljskog života, izmijenile forme, sadržaje, brojnost i načine ostvarivanja obiteljskih funkcija. Moderna hrvatska obitelj stoga danas zahtijeva

neideologisku, serioznu i sustavnu potporu društva i države. Bez takve potpore rastakanje obiteljskog života će se nastaviti s nesagledivim posljedicama za osobnu sreću svakog pojedinca. Za nas obitelji nisu tek mjesto fizičke reprodukcije društva, već zajednice najvišeg partnerstva spolova i generacija, utemeljene na snažnim emocionalnim vezama i potporama.

Mlada Hrvatska još je marginalizirana. Do snažnijeg društvenog izražaja dolaze tek rijetki pojedinci i još rjeđe skupine. Tržišna pop-kultura je činjenica, ali nije vrijednost. Ona je tek substitut ako je ne slijede društvene šanse i uključenost. Konzervativnost društva, neovisno o političkoj orijentaciji, može se mjeriti njegovom sposobnošću otvaranja šansi mladima. Otvaranje tih šansi prvenstveno je vezano uz spremnost starijih da mladima otvaraju javni prostor, uz dostupnost obrazovanja i zapošljavanja, i, razumije se, pravo na autentičan, slobodan i drukčiji izraz. SDP je započeo ali nije dovršio otvaranje tih šansi: olakšavanje upisa u škole i na fakultete, stimuliranje stipendijama i kreditima, socijalnim pravima i pogodnostima, makar i uz strože zahtjeve. SDP svojim djelovanjem i političkim utjecajem želi promovirati veće sudjelovanje mladih u procesima odlučivanja. S druge strane, briga je društva da osigura uvjete za osamostaljivanje mladih od roditelja. SDP će i dalje inzistirati na posebnim programima zapošljavanja i samozapošljavanja mladih, kao i na posebnim kreditnim linijama za mlade poduzetnice i poduzetnike. Posebne porezne olakšice i namjenski krediti za kupovinu stana i kuće snažna su potpora mladima na njihovu putu osamostaljivanja i preuzimanja odgovornosti. Želi li gospodarski i društveni napredak, Hrvatska mora utrostručiti sadašnju visokoobrazovnu strukturu. Hrvatska mora usvajati i razvijati nove tehnologije, surađivati sa svijetom na najmodernijim komunikacijskim osnovama. To mogu samo mladi. To mora biti i program svake organizacije SDP-a. SDP treba biti otvoren mladima.

Hrvatska je dom ljudskih i manjinskih prava. SDP kao jednu od temeljnih vrijednosti prihvata multikulturalnost i pravo na različitost. Ljudska prava i njihovo poštivanje u korijenima su socijaldemokracije. SDP kao svoju političku zadaću drži promicanje prava nacionalnih manjina. SDP se zalaže za najviše standarde poštivanja ljudskih i manjinskih prava utvrđene međunarodnim pravom, Ustavom Republike Hrvatske i najvišim kriterijima demokratskih zemalje Europske unije.

Civilna Hrvatska, to je društvo u kojem slobodno pulsiraju autonomije udruživanja - struka i profesija, institucija i udruga, inicijativa i pokreta, manjinskih prava i kulturnih identiteta, spolnih ravnopravnosti, vjerskih i sekularnih sloboda – to je društvo različitosti i pluralizma. Zaštita pluralizma ujedno je zaštita društvenog stvaralaštva koja obogaćuje. Društvene vrijednosti se ostvaruju tako da im svatko može doprinositi svojim, a ne tuđim i nametnutim vrijednostima. Politička sfera organizacije samo je institucionalni okvir koji potvrđuje i nalazi partnerstvo s udrugama, institucijama, pokretima i inicijativama civilnog društva.

Demokratska politička organizacija je okvir garancije autonomija civilnog društva, ona je i okvir njihove suradnje i partnerstva. SDP ima zadaću taj prostor slobode ne samo štititi, već i neprestano širiti za inicijative, pokrete, autonomne projekte i od države oslobođene sustave. Sloboda udruživanja, okupljanja, govorenja i mišljenja, spolnih ravnopravnosti i orijentacija nikad nije osvojena i nikada ne prestaje biti ugrožena. Posebno ne za različite manjinske skupine. Zaštita prava i sloboda baš tih skupina, određuje i demokratsku razinu zaštićenosti većine. Zato pitanje slobode i prava na različitost nije pitanje velikodušnosti i altruizma već temeljno pitanje funkciranja zajednice. SDP visoko vrednuje socijalnu obzirnost kao toleranciju prema drugome i drukčijem. Naša praksa političkog djelovanja ne smije ispustiti tu vrednotu iz vida. Ona se ogleda i u našem zauzimanju za političku korektnost, za uređene standarde i procedure u svakodnevnim djelovanjima. Upravo su ti standardi brana svakoj

osionosti, korupciji, nepotizmu, političkom nasilju, nepoštivanju zakona i javno danih obećanja, kao i svim vrstama zlouporabe vlasti.

Decentralizirana Hrvatska je cjelina odgovornih lokalnih jedinica. Decentralizacija je osiguranje prava lokalnih zajednica da same rješavaju mnoge životne potrebe na način koji je najbolji za njihove stanovnike. Ona znači i modernizaciju državne uprave i povećanje njene efikasnosti. Sve što može biti riješeno lokalno, ne treba rješavati centralno. Sadašnja razina i način centralizacije ugrožavaju razvoj cjelokupnog društva. Ali i sadašnji oblici decentralizacije često samo umnažaju funkcije klasične vlasti u kojima lokalna zajednica može biti prikraćena ne samo centralno, nego i lokalno. Lokalna vlast ne znači uvijek i lokalnu demokraciju i boljitet za građane. Optimalna podjela nadležnosti između države i lokalne zajednice cilj je Decentralizirane Hrvatske. Njeno ostvarenje nužno je vezano uz izgradnju civilnog društva, demonopolizaciju odlučivanja i izgradnju demokratske kulture. Općinske, gradske, županijske i regionalne institucije partneri su, ali i kontrolori centralne državne vlasti. Subsidijarnost kao načelo društvenog upravljanja, načelo je emancipacije, ali i racionalnog upravljanja resursima i procesima. Na tome SDP gradi svoj koncept decentralizacije.

IV. SDP U NOVOJ POLITIČKOJ ULOZI

Hrvatska politička scena je u promjenama. SDP je bitno utjecao na smjer i kvalitetu tih promjena. SDP je dovršio pitanje državne izgradnje na demokratski način i usmjerio politička pitanja prema novim, širim i kompleksnijim problemima društvenog razvoja. Demokracija i pluralizam, zaštita ljudskih prava, razvoj ekonomije, problemi mladih i manjina, afirmacija znanosti, obrazovanja i kulture, te priključenje EU, neka su od pitanja o kojima SDP posebno brine. SDP je od proteklih izbora dio oporbe, s jasnom ambicijom da već na sljedećim državnim izborima ponovno preuzme vlast. Istu ambiciju SDP ima i na lokalnim izborima. Promjene na političkoj sceni nameću potrebu traženja novih, budućih koalicijskih partnera. Zajednička im je zadaća uvjeriti biračko tijelo da SDP ima potencijal koji će mu omogućiti upravljanje državom i lokalnim zajednicama, samom ili zajedno s nekim od stranaka koje imaju kompatibilne programe. No vlast ne postoji radi stranaka i političara, već radi građana. Zato se SDP okreće ponajprije građanima. Posebno onima koji žele društvo demokracije, napretka i socijalne pravde.

SDP je u promjenama. Želi se prilagoditi novim političkim okolnostima i potvrditi se kao dobro organizirana stranka, duboko ukorijenjena u hrvatskome društvu. Otvaranje prema širokom krugu pojedinaca i skupina, otvorenost za inicijative i kreativnost, spojiti će se s efikasnom stranačkom organizacijom, sposobnom čuti glas naroda i provesti odluke stranačkih tijela. Posebno, stranačka organizacija osigurat će budućoj SDP-ovoj vladu te SDP-ovim lokalnim vlastima uvjete za efikasno obnašanje vlasti.

SDP je stranka rada i stvaralaštva, onako kako se moderna socijaldemokracija preusmjerava zahtjevima epohe ususret. Za stranku rada ne može biti upitno gdje je njeni mjesto u industrijskoj demokraciji. Ono je na strani zaštite radnika, sindikalnog udruživanja i vrednovanja rada, napose prema otvaranju novih radnih mjesta i uvjeta poštenog rada, a u borbi protiv korupcije koja dopire i do samih političkih vrhova. Mjesto SDP-a je na strani znanosti, kulture i obrazovanja kao glavnih pokretača društvenog razvijanja. SDP Hrvatsku vidi i kao mediteransku zemlju, ekonomijom okrenutu moru i turizmu kao okosnicama razvoja cjelokupne industrije i poljoprivrede.

Smjer reformi SDP-a je i smjer ljudi prema SDP-u. SDP je otvoren za sve kreativne ljude socijaldemokratskog opredjeljenja. Posebno, cijenimo one koji mogu i žele preuzeti odgovornost i rizike povezane s upravljanjem društvenim resursima. Javni angažman je rizik ali i obveza prema budućim generacijama kojima moramo ostaviti bolje društvo. I u stranačkom i u javnom angažmanu SDP od svojih članova očekuje rad i odgovornost za dobrobit Hrvatske.

SDP je organizirana socijaldemokracija. Način organizacije SDP-a kao vodeće stranke ljevice i potencijalno dominantne političke snage na hrvatskoj političkoj sceni mora biti sukladan njenom karakteru: demokratična, otvorena i efikasna. Fleksibilnost stranačkih tijela bit će u funkciji brojnih i složenih ciljeva koje SDP želi ostvariti. Organizacija stranke mora biti takva da u vremenu kad očekujemo ponovno preuzimanje odgovornosti za vođenje države bude osiguran kontinuitet stranačkog rada i sposobnost stranke za komunikaciju s ljudima i njihovim potrebama.

SDP, Socijaldemokratska partija Hrvatske je stranka za ljudе koji vjeruju da je zajedničkom energijom, znanjem i radom moguće ostvariti slobodniji i kvalitetniji život za sve. Kvalitetno obrazovanje, zdravstvena, pravna i socijalna zaštita mogu biti dostupni svima. Moguće je raditi i vidjeti rezultate svojega rada, ravnopravno sudjelovati u odlučivanju i osjetiti promjene koje pretvaraju Hrvatsku u bolje mjesto za život svih pojedinaca i društvenih skupina - spolnih, nacionalnih, vjerskih i svjetonazorskih orijentacija koje dijele jedno osnovno načelo: toleranciju. Vjerujemo da se moderne tehnologije i tradicionalna znanja međusobno ne isključuju, da globalni likovi i lokalni identiteti, razvijena industrija i očuvana priroda tek zajedno čine razliku od koje se sastoji bolji život.